

УДК 338.36:652.8

*Маркова Є.Ю.,
к.е.н., здобувач,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. Петра Василенка*

СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РИБНОЇ ГАЛУЗІ

Постановка завдання. Рибогосподарський комплекс України - складна, полігалузева виробничо-господарська структура, функціонування якої затребуване метою - сприяти забезпеченню продовольчої безпеки країни. Включає до свого складу підприємства, які проводять діяльність з видобутку водних біологічних ресурсів (ВБР) і їх переробки на судах, суднобудівні і судноремонтні підприємства, підприємства з виготовлення знарядь лову, підприємства, що надають послуги з транспортування уловів ВБР і продукції з них, берегові рибопереробні підприємства, морські порти, галузеві науково-дослідні організації, риборозвідні заводи, що забезпечують відтворення запасів ВБР, підприємства аква-і марикультури.

Поняття «сталий розвиток промислового рибальства» представлено у вигляді категорії, що характеризує забезпечення стійких уловів ВБР з метою максимізації громадських вигод при не знижуваному обсязі природного капіталу.

Регулювання сталого розвитку промислового рибальства - це процес оперативного управління за провідної ролі держави, спрямований на реалізацію прийнятої стратегії управління галуззю [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема методологічних аспектів розвитку аграрної сфери та економічного розвитку рибного господарства України розглядали у своїх працях такі вітчизняні науковці, як: О.Е. Довбиш, В.К. Кисельов, О.М. Клименко, В.А. Корчмит, В.Ф. Корельський, Л.С. Ладонько, Р.М. Скупський, І.Ю. Гришова, О.В. Митяй, Т.С. Шабатура, О.О. Красноручський, Л.М. Наумова, О.Б. Наумов, Т.М. Гнатєва, Б.О. Язлюк, М.Ю. Щербата [1-15] та ін. Втім, не дивлячись на те, що проблеми розвитку рибного господарства є предметом багатьох наукових досліджень, багато питань залишаються невирішеними.

Постановка завдання. Розглянути основні характеристики підприємств у сфері рибної промисловості в Україні, проаналізувати та оцінити їх конкурентні переваги та обґрунтувати стратегічні заходи розвитку конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження: Слід виділити низку основних особливостей регулювання промислового рибальства: 1) складність і неоднорідність структури навколишнього природного і соціально-економічного середовища, масштаби і напрямки впливу наслідків їх функціонування і розвитку на діяльність системи промислового рибальства; 2) складність і необхідність матеріального виробництва промислового рибальства (в його складі продуктивні сили і виробничі відносини); 3) просторове розосередження і рухливість ВБР, шляхи міграції яких не мають адміністративних і державних кордонів; 4) наявність факторів невизначеності та ризиків; 5) промислове рибальство, пов'язане з величезними інвестиціями, характерні значні витрати на підготовку до промислу.

Необхідність застосування адекватних заходів з боку держави зумовлена тим, що у світі з'являється все більше свідчень про неспроможність ринкової конкуренції в промисловому рибальстві в зв'язку з розширенням монопольних проявів у результаті концентрації прав користування водними біоресурсами у великих судновласників. Тому для відновлення колишнього престижу українського промислового рибальства, якому властива висока капіталомісткість, необхідна концентрація фінансових коштів і активна протекціоністська політика держави [3].

Необхідна розробка стратегії підвищення конкурентоспроможності рибної галузі. Мета стратегії підвищення конкурентоспроможності рибної галузі може бути сформульована таким чином: формування високоефективної, інноваційно орієнтованої системи видобутку, переробки і відтворення водно-біологічних ресурсів, що забезпечує підвищення її конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, на основі використання наявних регіональних переваг.

Для досягнення цілей стратегії на першому етапі необхідно реалізовувати ресурсно-технологічний сценарій розвитку галузі, на другому етапі - інноваційний.

Ресурсно-технологічний сценарій заснований на підвищенні технологічного рівня видобутку ресурсів і широкому використанні технологій глибокої переробки масових об'єктів промислу без кардинальних якісних змін в стані виробничої бази галузі та її інституційне середовище. При реалізації даного сценарію пріоритети розвитку враховують сировинний характер галузі, високий рівень конкуренції на світових ринках рибопродукції і концентруються на нарощуванні якісної продукції, більш технологічної, що відповідає світовим стандартам. Даний сценарій дозволяє галузі підвищити рентабельність виробництва, забезпечити зростання фінансових можливостей для подальших перетворень. Звісно ж, що розвиток галузі за таким сценарієм буде носити позитивний характер і сприяти зростанню конкурентоспроможності, проте слідування йому є оптимальним тільки на першому етапі реалізації стратегії. Для досягнення цілей стратегії потрібний якісний стрибок, необхідний для нарощування ефективності роботи галузі та зростання її конкурентоспроможності. Він може бути забезпечений тільки шляхом переходу на переважно інноваційний шлях розвитку, що реалізується в рамках інноваційного сценарію [2].

Для прогнозування еволюційних процесів доцільно використовувати логістичні криві. Розрахунки дозволяють виділити два прогностичні періоди в розвитку галузі: 2015-2020 рр., коли при темпах зростання, рівних 5% в рік, межа насичення настане в 2020 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Сценарний підхід до розвитку рибної галузі Причорноморського регіону в 2015–2020 рр.

1-ий етап	Роки	2015	2016	2017	2018	2019	2020		
	$\bar{T}=70\%$ $k=87$	68	71	75	79	83	87		
2-ий етап	Роки	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
	$\bar{T}=71\%$ $k=139$	92	97	103	109	118	123	131	139

Джерело: складено автором на підставі даних з Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Державної служби статистики України.

Це період реалізації ресурсно-технологічного сценарію. У 2021 р. потрібний якісний стрибок, який дозволить збільшити темпи зростання галузі до 6% в рік і може бути досягнутий шляхом реалізації інноваційного сценарію. Тоді чергова межа насичення настане в 2028 р. Вона складе 139 тис. тонн.

У табл. 2 представлені показники діяльності рибної галузі Причорномор'я, які можуть бути досягнуті в результаті успішної реалізації стратегії і підвищення обсягів видобутку ВБР до прогностичних 139 тис. тонн.

Таблиця 2

Оцінка ефективності стратегічних заходів підвищення конкурентоспроможності рибної галузі

Показник	2015 р.	2028 р.	Приріст, %
Обсяг видобутку ВБР, тис. тонн	68	139	104,4
Виробництво продукції, тис. тонн	55	132,4	140,7
Чисельність зайнятих, чол.	1495	3073	105,5
Внесок галузі в ВРП, млн грн	1140,5	5457	378,5

Джерело: складено автором на підставі даних з Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Державної служби статистики України.

Загальний обсяг інвестиційних коштів, необхідних для реалізації стратегії складе 21,29 млн долл.

В даний час вітчизняні товаровиробники менш конкурентоспроможні, ніж багато їх зарубіжних колег. Відставання українських компаній за рівнем конкурентоспроможності обумовлене, крім низки техніко-технологічних факторів, ще й недостатньо розвинутою товаропровідною мережею, низьким рівнем логістизації бізнес-процесів, спрощеним підходом до вибору асортиментно-збутової і маркетингової політики, проблемами управління запасами. В результаті українські компанії часто програють у конкурентній боротьбі за нові ринкові ніші і витісняються з раніше завойованих.

Цілісна стратегія господарського розвитку на логістичній основі передбачає реалізацію сукупності взаємопов'язаних програмних заходів, націлених на підвищення конкурентоспроможності виробленої рибної продукції, посилення ринкових позицій компанії і забезпечення її стійкості.

В результаті реалізації забезпечуючих заходів підвищується господарська стійкість компанії на основі досягнення таких конкурентних переваг, як: зниження собівартості за рахунок логістичного скорочення витрат виробництва і обігу, що дозволяє проводити гнучку цінову політику; випередження конкурентів за рахунок більш мобільної логістичної системи господарювання.

Методичні підходи у сфері оцінки господарської ситуації базуються на основі дослідження зовнішнього середовища. Аналіз зовнішнього середовища дозволяє: виявити зміни, які можуть позначитися на різних аспектах бізнес-стратегії; визначити, які фактори зовнішнього середовища можуть становити загрозу для видобутку, переробки і реалізації морепродукції; уточнити, які сприятливі фактори зовнішнього середовища слід використовувати для якнайшвидшого досягнення стратегічних цілей [6].

Аналізуючи зовнішнє середовище, необхідно уточнити всю сукупність її ризиків і можливостей, а також визначити сильні і слабкі сторони, властиві рибогосподарській фірмі, з урахуванням яких можна успішно справлятися з погрозами й ефективно використовувати додаткові можливості. Визначення всього спектра сильних і слабких сторін організації, уточнення виникаючих для неї загроз і можливостей, а також встановлення зв'язків між ними може служити основою для коригування стратегії господарського розвитку рибпромислової структури з урахуванням можливостей логістизації бізнесу.

Сильними сторонами рибогосподарських підприємств Причорномор'я є: цілорічний режим роботи підприємства; наявність власної приймаючої пристані і великих сучасних холодильних установок; можливість високого рівня контролю якості продукції, що випускається; логістичні підходи до організації бізнес-процесів.

Факторами ризику, згрупованими за стадіями їх виникнення, є: фактори ризику, що впливають на стан сировинної бази (потенційні можливості вилову); фактори ризику на стадії добування об'єктів промислу; фактори ризику на стадії обробки рибопродукції; фактори ризику на стадії реалізації рибних товарів. При формуванні стратегії свого розвитку рибогосподарським структурам необхідно враховувати, що можливості і загрози можуть трансформуватися в свою протилежність [8].

З цих позицій необхідний аналіз стану зовнішнього і внутрішнього середовища діяльності, визначення можливих ризиків, розробка логістично-орієнтованої стратегії господарювання. Аналіз здійснюється за такими позиціями:

- сукупність основних і специфічних вимог ринку до рибної продукції та умов її просування, кон'юнктура і конкурентоспроможність пропонованих товарів;
- економічне становище фірм-контрагентів (діючих і потенційних), рівень логістизації властивих для них бізнес-процесів і специфіка господарських відносин з ними;
- дані про конкурентів, включаючи їх логістичні можливості;
- стан макроекономічної ситуації і системи держрегулювання, можливі корективи на державному та регіональному рівнях.

Комплексний аналіз дозволяє з більшою точністю оцінити наступні ключові моменти: перспективність конкретних регіональних ринків морепродукції; раціональне коло партнерів

(включаючи логістичних провайдерів) і замовників; склад і величину різних ризиків, а з їх урахуванням можливі перспективи господарювання; оптимальний рівень якості продукції, що просувається, у взаємозв'язку з напрямками розвитку товарної та цінової політики; доцільні шляхи і форми просування рибопродукції, з урахуванням логістичних зв'язків з ланками інфраструктури.

Поряд з конкуренцією на своєму регіональному ринку рибогосподарські підприємства Причорномор'я конкурують з різними рибогосподарськими структурами на інших сегментах загальноукраїнського рибного ринку, а також беруть участь в конкуренції з продукцією світового рибного ринку. З цією метою на регіональному рівні повинні формуватися консолідовані бізнес-утворення, що володіють більш потужними конкурентними перевагами [11].

У вирішенні завдань підвищення конкурентоспроможності рибогосподарських структур важливу роль можуть відіграти регіональні представництва головної компанії. В рамках концепції головної компанії для групи регіонів, з якими взаємодіє рибогосподарська бізнес-структура, визначається найбільш значимий регіональний ринок. Представництву, що функціонує на головному ринку доцільно вирішувати завдання логістичної координації діяльності інших представництв (дистриб'юторів), що діють на ринках пов'язаних регіонів, створюючи для них стратегічні орієнтири бізнесу.

При побудові логістичних ланцюгів в сфері розподілу рибної продукції необхідно визначити раціональне співвідношення між можливостями проведення логістичних операцій безпосередньо головною рибогосподарською структурою, діяльністю (обсягами, напрямками) представницьких структур і функціями додатково залучених сторонніх логістичних провайдерів-субпідрядників [5].

Умови мінімізації сукупних витрат при реалізації комплексу необхідних збутових операцій з урахуванням можливого залучення різних аутсорсерів в сфері розподілу рибних товарів можна відобразити такою формулою:

$$\sum_a^l VaUa + \sum_b^m VbUb + \sum_c^n VcUc \Rightarrow \min,$$

де: a, l – кількість операцій, що проводяться безпосередньо головною рибогосподарською організацією;

b, m – кількість операцій, що проводяться силами представницьких структур;

c, n – кількість операцій, що проводяться залучаємими сторонніми логістичними партнерами;

Va, Vb, Vc – обсяги робіт, відповідно, по a -й, b -й, c -й операціях;

Ua, Ub, Uc – питомі витрати на одиницю робіт по a -й, b -й, c -й операціях.

В ході формування логістичних ланцюгів, що забезпечують розподіл рибної продукції, поряд з мінімізацією витрат, зрозуміло, необхідний комплексний облік факторів надійності, якості і швидкості виконання бізнес-операцій.

При виході на нові ринки, як вітчизняні, так і зарубіжні компанії, повинні враховувати широку сукупність особливостей кожного. Така стратегія дозволяє підприємству зайняти одне з ключових місць (серед українських постачальників рибних товарів) на вітчизняному рибному ринку. Цьому сприяє також логістично-орієнтоване співробітництво з іншими підприємствами. З великими оптовими структурами повинні бути укладені довгострокові контракти, на основі яких здійснюється поставка конкретних видів продукції.

При безумовній важливості роботи з модернізації господарювання, яка здійснюється безпосередніми учасниками рибогосподарського бізнесу, необхідний стійкий логістично-орієнтований розвиток рибогосподарського комплексу, що нереально без активізації макрологістичної підтримки з боку держави [7].

Участь держави в логістизації рибної галузі має здійснюватися шляхом використання комплексу регуляторів, найважливішими з яких є: система розподілу квот, бюджетна, податкова, кредитна, зовнішньоекономічна, соціальна політика.

Автором проаналізована ефективність діючих елементів макрологістичної підтримки рибної галузі, виявлено їх недоліки та визначено шляхи модернізації.

Встановлено, що розвитку державних функцій у сфері регулювання рибогосподарської діяльності на різних ієрархічних рівнях сприяють: механізм квотування як інструменту впливу на рівень логістизації бізнес-процесів; розширення форм інформаційного забезпечення та галузевого консалтингу з логістичною спрямованістю; модернізація оподаткування, фінансово-кредитних, страхових і інвестиційних функцій, митної і тарифної політики; реструктуризація боргів рибогосподарських організацій та ін.

Модернізація методів макрологістичної підтримки рибогосподарських бізнес-процесів вимагає розвитку державної інформаційної системи про стан запасів, умови промислу і використання водних біоресурсів, про логістичні можливості виробничих й інфраструктурних організацій рибної галузі.

Перспективним є формування на логістичних принципах великих рибогосподарських комплексів (фінансово-торгово-промислових груп), в тому числі з державною участю. Формування і розвиток таких структур дозволить запобігти розпорошенню і витоку ресурсів з регіону, забезпечити логістичну

оптимізацію управління інтегрованими потоковими процесами.

Доцільним є відновлення низки функцій і активізації роботи басейнових органів управління рибним господарством спільно з адміністраціями регіонів і місцевими органами управління. Через специфіку розміщення водних біоресурсів, на використанні яких базується рибна промисловість, прийнятий адміністративний поділ країни на окремі регіони не збігається з розміщенням і розподілом в економічній зоні потенціалом водних біоресурсів, галузевої інфраструктури, транспортних мереж, виробничих потужностей і інших елементів, що склалися за довгий період управління рибогосподарським комплексом. У зв'язку з цим, необхідний розвиток інституту басейнових органів управління з урахуванням нових умов господарювання і принципів логістики. Це підвищить ефективність макрологістичного управління рибним господарством з метою більш раціональної експлуатації водних біоресурсів [10].

З огляду на ефективні зарубіжні підходи, а також позитивний досвід організації бізнес-зв'язків в рамках дореформених басейнових виробничих об'єднань доцільним є розвиток нових форм інтеграції та логістичної координації бізнес-процесів, адекватних сучасним умовам. Як варіант, може бути використана структура, логістично консолідує різні самостійні рибодобувні, рибопереробні, збутові, транспортні та інші організації. Така форма бізнес-партнерства дозволить на логістичній основі підвищити ефективність взаємодії самих рибпромисловців і обслуговуючих їх структур, а також забезпечити більш високу конкурентоспроможність рибної продукції.

Сучасний стан рибогосподарського комплексу має негативну тенденцію прогресуючого старіння матеріально-технічної бази. Розвиток рибної галузі потребує модернізації берегових виробництв. Необхідна розробка комплексної програми оновлення промислового флоту і оптимізації його структури. Одним із заходів щодо вирішення цього завдання повинен бути розвиток лізингових відносин. Переозброєння вітчизняних суднобудівних підприємств і оновлення флоту з використанням лізингу звільнить українських рибпромисловців від необхідності купувати за кордоном обладнання та судна, найчастіше вже вживані.

Разом з проблемами техніко-економічного характеру, рибне господарство відчуває істотні труднощі зі збутом своєї продукції. Багато в чому це пов'язано з високими транспортними тарифами, які різко знижують ефективність логістичних зусиль по просуванню на внутрішні регіональні ринки якісних і відносно недорогих вітчизняних морепродуктів [12].

Одним з найважливіших факторів, що визначають обсяг переробки морепродуктів, а також їх ефективний збут, є система ціноутворення. Характеризуючи значну різницю між відпускнуою ціною рибпромислового підприємства і роздрібною ціною рибних товарів, виділяється небезпека скорочення попиту на рибну продукцію, а отже і зниження конкурентоспроможності рибпродукції. Діючі схеми просування рибної продукції до кінцевого споживача мають недоліки і потребують пошуку шляхів логістичної модернізації. Надмірне число посередників між споживачами і виробниками рибних товарів не дозволяє останнім контролювати кінцеву роздрібну ціну продукції, що призводить до неадекватності їх господарської поведінки в системі "попит-пропозиція", а, відповідно, вимагає логістичної оптимізації каналів розподілу рибпродукції.

Висновки з проведеного дослідження. З урахуванням виявлених проблем, можуть бути запропоновані шляхи розвитку макрологістичного регулювання ринку рибних товарів на основі задоволення попиту різних регіонів України та світового ринку через єдину логістичну координаційну систему оптової торгівлі рибпродукції. Така система повинна сприяти стимулюванню вітчизняного виробництва рибної продукції та збалансованості її експорту і імпорту на основі формування взаємної зацікавленості виробників і оптових покупців (українських і зарубіжних) шляхом встановлення логістично-орієнтованих зв'язків між ними. Реалізація таких заходів дозволить максимально скоротити кількість посередників, що значно збільшують роздрібну ціну рибних товарів. Координаційна система оптової торгівлі рибпродукції може спиратися на логістичні центри при органах управління рибною промисловістю регіональних адміністрацій [13].

Незважаючи на складну посткризову ситуацію і проблеми в екологічній сфері, вітчизняне рибне господарство має реальні передумови для сталого розвитку. Успіх їх реалізації багато в чому залежить від темпів формування ефективної логістичної системи управління рибним бізнесом, адекватної сучасним умовам.

Бібліографічний список

1. Gryshova I. Ukraine's positions in international ratings evaluation as a factor of its competitiveness / I. Gryshova, I. Kryukova, O. Mityay // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 5-6. – С. 24–27.
2. Hurwicz L. Optimality and informational efficiency in resource allocation processes / Hurwicz L. // Mathematical Methods in the Social Sciences / K.J. Arrow, S. Karlin, P. Suppes (eds.). Stanford: Stanford University Press, 1960.
3. Ladon'ko L.S. State management of innovative activity in Ukraine / L.S. Ladon'ko, O. Mikhaylovs'ka, N. Filippova, N. Tkalenko // Scientific enquiry in the contemporary world: theoretical basics and innovative approach, Research and Publishing Center «Colloquium»: San Francisco, California, USA, 2015. – P. 56-62.

4. Гришова І.Ю. Реструктуризація переробних підприємств АПК в умовах глобалізації / І.Ю. Гришова // Прикладна економіка – від теорії до практики: матеріали Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції 15 жовтня 2015 р. – Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка», 2015. – С. 45-48.
5. Державна цільова економічна програма розвитку рибного господарства України на 2012-2016 роки. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України №1245 від 23.11.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1245-2011-%D0%BF>
6. Довбыш О.Э. Зарубежный опыт развития морской аквакультуры и ее приоритетные задачи в Украине / О.Э. Довбыш // Рыбное хозяйство Украины. – 2010. – № 2. – С. 2-9.
7. Киселев В.К. Об оздоровлении рыбохозяйственного комплекса / В.К. Киселев // Рыбное хозяйство. – 2005. – № 5. – С. 29-31.
8. Кластери рибодобування, рибопереробки, аквакультури. Українські кластери [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/2012-study/perspektivni-napryamki-klasterizacii-vodnikh-resursiv/klasteri-ribodobuvannya-ribopererobki-akvakulturi/>.
9. Корельский В.Ф. Регулирование конкурентных отношений при промысле водных биологических ресурсов / В.Ф. Корельский, А.Н. Макоедов // Вопр. рыболовства. – 2004. – Т. 5, № 3 (19). – С. 385-394.
10. Корчмит В.А. Экономика отрасли (рыбная промышленность): метод. указания / В.А. Корчмит. – Петропавловск-Камчатский: КамчатГТУ, 2002. – 32 с.
11. Красноруцький О.О. Оцінка характеру реалізації економічних інтересів суб'єктів ринку сільськогосподарської продукції / О.О. Красноруцький // Вісник ХНАУ. Сер. «Економіка АПК і природокористування». – 2010. – № 3. – С. 62-73.
12. Красноруцький О.О. Теоретико-методологічні аспекти оцінки розвитку конкуренції та ефективності збуту сільськогосподарської продукції / О.О. Красноруцький // Вісник ТНЕУ. – 2013. – № 2 (53). – С. 90-99.
13. Ладонько Л.С. Підходи до структуризації стратегічного потенціалу промисловості / Л.С. Ладонько, О.М. Клименко // Економіка сталого розвитку: теоретичні підходи та практичні рекомендації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (13-16 вересня 2015 р, м. Кошице, Словаччина). – К. : Вид-во «Центр навчальної літератури», 2015. – С. 83-84.
14. Скупський Р.М. Марикольтура Чорного моря – концептуальні засади створення рибогосподарського кластеру / Р.М. Скупський // Економічний форум. – 2015. – № 1. – С. 86-101.
15. Язлюк Б.О. Методика оцінки рівня згладжування економіко-інституціональної й соціально-економічної асиметрії розвитку внутрірегіональних територій / Б.О. Язлюк // 36. наук. праць Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси: ЧДТУ, 2014. – Вип. 37. – Частина II. – С. 57–63 [Серія: Економічні науки.]

References

1. Gryshova, I., Kryukova, I. and Mityay, O. (2015), "Ukraine's positions in international ratings evaluation as a factor of its competitiveness", *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, no. 5-6, pp. 24–27.
2. Hurwicz, L. (1960), "Optimality and informational efficiency in resource allocation processes", *Mathematical methods in the social sciences*, edited by Arrow, Karlin and Suppes, Stanford University Press
3. Ladonko, L., Mikhaylovska, O., Filippova, N. and Tkalenko, N. (2015), "State management of innovative activity in Ukraine", *Scientific enquiry in the contemporary world: theoretical basics and innovative approach*, Research and Publishing Center «Colloquium»: San Francisco, California, USA, pp. 56–62.
4. Hryshova, I.Yu. (2015). "Restructuring of the overworking enterprises of agrarian and industrial complex in the conditions of globalization", *Prykladna ekonomika – vid teorii do praktyky: materialy Pershoi Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Applied Economics – from theory to practice : Proceedings from First Ukrainian scientific conference (Ternopil, October 15, 2015), Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine, pp. 45–48.
5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2011), "The state target economic program of development of fishery of Ukraine for 2012–2016", approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine on 23.11.2011 № 1245, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1245-2011-%D0%BF> (access date April 20, 2016).
6. Dovbysh, O.E. (2010), "Foreign experience of development of a sea aquaculture and its priority tasks in Ukraine", *Rybne hospodarstvo Ukrainy*, no. 2, pp. 2–9.
7. Kiselev, V.K. (2005), "About the recovery of the fishery complex", *Rybnoe khoziaistvo*, no. 5, pp. 29–31.
8. Ukrainian clusters (2012), "Clusters of fish production, fish processing and aquaculture", available at: <http://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/2012-study/perspektivni-napryamki-klasterizacii-vodnikh-resursiv/klasteri-ribodobuvannya-ribopererobki-akvakulturi/> (access date April 20, 2016).
9. Korelskiy, V.F. and Makoedov, A.N. (2004), "Regulation of the competitive relations at trade of water biological resources", *Voprosy rybolovstva*, vol. 5, no 3(19), pp. 385-394.
10. Korchmit, V.A. (2002), *Ekonomika otrasli (rybnaia promyshlennost) : metod. ukazaniya* [Economy of

branch (fishing industry) : method. Instructions], KamchatGTU, Petropavlovsk-Kamchatskiy, Russian, 32 p.

11. Krasnorutskiy, O.O. (2010), „Assessment of the nature of realization of economic interests of subjects of the market of agricultural production”, *Visnyk KhNAU. Seriya "Ekonomika APK i pryrodokorystuvannya"*, no. 3, pp. 62–73.

12. Krasnorutskiy, O.O. (2013), „The theoretical and methodological aspects of the assessment of development of competition and efficiency of sale of agricultural products”, *Visnyk TNEU*, no. 2 (53), pp. 90–99.

13. Ladonko, L.S. and Klymenko, O.M. (2015), „Approaches to structuring strategic capacity of the industry”, *Ekonomika staloho rozvytku: teoretychni pidkhody ta praktychni rekomendatsii: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Proceedings from Economics of Sustainable Development: theoretical approaches and practical recommendations: materials of the International Scientific Conference], (September 13–16, 2015, Koshytse, Slovachchyna), Tsentr navchalnoi literatury, Kyiv, Ukraine, pp. 83–84.

14. Skupskiy, R.M. (2015), „Mariculture of the black sea – the conceptual premises of the organization of the fisheries cluster”, *Ekonomichnyi forum*, no. 1, pp. 86–101.

15. Yazliuk, B.O. (2014), „The method of assessment of the level of smoothing of economic-institutional and socio-economic asymmetry of intraregional territories development”, *Zb. nauk. prats Cherkas. derzh. tekhnol. un-t, Seriya: Ekonomichni nauky*, issue 37, part II, pp. 57–63.

Маркова Є.Ю. СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РИБНОЇ ГАЛУЗІ

Мета. Метою дослідження є обґрунтування концептуальних засад забезпечення конкурентоспроможності рибної галузі та розробка на цій основі рекомендацій методологічного та практичного спрямування для досягнення сталих конкурентних позицій рибних підприємств.

Методика дослідження. Методологічною основою є сукупність принципів, загальнонаукових і спеціальних методів та прийомів досліджень. В процесі дослідження використано різні методи і методичні підходи, зокрема: метод індукції і дедукції та аналітичний метод – при аналізі зовнішніх факторів, що впливають на конкурентоспроможність галузі, а також при формуванні сценарного підходу до оцінки ефективності стратегічних заходів; метод стратегічного аналізу і логічного підходу - при обґрунтуванні шляхів розвитку макрологістичного регулювання ринку рибних товарів на основі задоволення попиту різних регіонів України та світового ринку через єдину логістичну координаційну систему оптової торгівлі рибопродукції.

Результати дослідження. Запропоновані шляхи розвитку макрологістичного регулювання ринку рибних товарів на основі задоволення попиту різних регіонів України та світового ринку через єдину логістичну координаційну систему оптової торгівлі рибопродукції. Встановлено, що представлена система повинна сприяти стимулюванню вітчизняного виробництва рибної продукції та збалансованості її експорту і імпорту на основі формування взаємної зацікавленості виробників і оптових покупців (українських і зарубіжних) шляхом встановлення логістично-орієнтованих зв'язків між ними.

Наукова новизна. Запропоновано розвиток нових форм інтеграції та логістичної координації бізнес-процесів, адекватних сучасним умовам, які передбачають використання структури, що логістично консолідує різні самостійні рибодобувні, рибопереробні, збутові, транспортні та інші організації. Представлена форма бізнес-партнерства дозволить на логістичній основі підвищити ефективність взаємодії самих рибпромисловців і обслуговуючих їх структур, а також забезпечити більш високу конкурентоспроможність рибної продукції.

Практична значущість. Запропоновані заходи дозволять підвищити ефективність макрологістичного управління рибним господарством на основі більш раціональної експлуатації водних біоресурсів та кращої взаємодії самих рибпромисловців і обслуговуючих їх структур, що забезпечить більш високу конкурентоспроможність рибної продукції.

Ключові слова. конкурентоспроможність, рибна галузь, економіка підприємства, регіональна економіка, логістика.

Markova Ye.Yu. STRATEGY FOR INCREASING COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES IN THE FISHING INDUSTRY

Purpose. The aim of the article is to substantiate conceptual foundations for ensuring the competitiveness of the fishing industry and develop recommendations of methodological and practical guidance on this basis to achieve sustainable competitive position of fishery enterprises.

Methodology of research. The methodological basis is a set of principles, general and specific methods and techniques of research. Different methods and methodological approaches were used during the study, including: method of induction and deduction, and analytical method – in the analysis of external factors affecting the competitiveness of the industry, as well as in forming the scenario approach to evaluating the effectiveness of strategic measures; the method of strategic analysis and logical approach – in substantiating the ways of macro logistics market regulation of fish products on the basis of meeting the demand from different regions of Ukraine and the world market through a single logistics coordination system for wholesale trade of fish products.

Findings. The ways for the development of macro-logistics market regulation of fish products on the basis of meeting the demand from different regions of Ukraine and the world market through a single logistics coordination system for wholesale trade of fish products were proposed. It has been established that represented system should contribute to stimulate of domestic production of fish products and the balance of its exports and imports on the basis of the formation of mutual interest of producers and wholesalers (Ukrainian and foreign) by establishing logistical and oriented relations between them.

Originality. The development of new forms of integration and logistical coordination of business processes,

adequate to modern conditions, which involve the use of structures that logistically consolidates various separate fishing, fish processing, marketing, transportation and other organizations was proposed. The form of business partnerships will allow to increase the efficiency of interaction between fish industrialists and serving their structures and provide greater competitiveness of fish products on the logistical basis was presented.

Practical value. The proposed measures will improve to increase the effectiveness of macro-logical management of fish facilities on a more rational exploitation of aquatic biological resources and better interaction between fish industrialists and serving their structures that provide greater competitiveness of fish products.

Key words: competitiveness, fishing industry, economics of enterprise, regional economics, logistics

Маркова Е.Ю. СТРАТЕГИЯ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ РЫБНОЙ ОТРАСЛИ

Цель. Целью исследования является обоснование концептуальных основ обеспечения конкурентоспособности рыбной отрасли и разработка на этой основе рекомендаций методологического и практического направления для достижения устойчивых конкурентных позиций рыбных предприятий.

Методика исследования. Методологической основой является совокупность принципов, общенаучных и специальных методов и приемов исследований. В процессе исследования использованы различные методы и методические подходы, в частности: метод индукции и дедукции и аналитический метод - при анализе внешних факторов, влияющих на конкурентоспособность отрасли, а также при формировании сценарного подхода к оценке эффективности стратегических мероприятий; метод стратегического анализа и логического подхода - при обосновании путей развития макрологистического регулирования рынка рыбных товаров на основе удовлетворения спроса различных регионов Украины и мирового рынка через единую логистическую координационную систему оптовой торговли рыбопродукции.

Результаты исследования. Предложены пути развития макрологистического регулирования рынка рыбных товаров на основе удовлетворения спроса различных регионов Украины и мирового рынка через единую логистическую координационную систему оптовой торговли рыбопродукции. Установлено, что представленная система должна способствовать стимулированию отечественного производства рыбной продукции и сбалансированности ее экспорта и импорта на основе формирования взаимной заинтересованности производителей и оптовых покупателей (Украинская и зарубежных) путем установления логистически-ориентированных связей между ними.

Научная новизна. Предложено развитие новых форм интеграции и логистической координации бизнес-процессов, адекватных современным условиям. Как вариант, может быть использована структура, логистически консолидирующая различные самостоятельные рыбодобывающие, рыбоперерабатывающие, сбытовые, транспортные и другие организации. Подобная форма бизнес-партнерства позволит на логистической основе повысить эффективность взаимодействия самых рыбопромышленников и обслуживающих их структур, а также обеспечить более высокую конкурентоспособность рыбной продукции.

Практическая значимость. Предложенные меры позволят повысить эффективность макрологистических управления рыбным хозяйством на основе более рациональной эксплуатации водных биоресурсов и лучшего взаимодействия самих рыбопромышленников и обслуживающих их структур, обеспечит более высокую конкурентоспособность рыбной продукции.

Ключевые слова. конкурентоспособность, рыбная отрасль, экономика предприятия, региональная экономика, логистика.